

Autorská kuchařka

Silvie Štefková

Bakalářská práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Ústav vizuální tvorby
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Silvie ŠTEFKOVÁ**
Osobní číslo: **K09119**
Studijní program: **B 8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Multimedia a design – Vizuální komunikace**

Téma práce: **Kniha návodů/manuál s přesahem do virtuálního prostředí**

Zásady pro vypracování:

Provedení rešerše
Analýza současného stavu
Postup práce a volba technologií
Vypracování projektu
Zhodnocení projektu a jeho uplatnění v praxi

Na samostatném nosiči CD-ROM odevzdejte v minimálním počtu 10 kusů obrazovou dokumentaci praktické části závěrečné práce pro využití v publikacích FMK. Formát pro bitmapové podklady: JPEG, barevný prostor RGB, rozlišení 300 dpi, 250 mm delší strana. Formáty pro vektory: AI, EPS, PDF. Loga a texty v křivkách. V samostatném textovém souboru uveďte jméno a příjmení, login do Portálu UTB, obor (ateliér), typ práce, přesný název práce v češtině i v angličtině, rok obhajoby, osobní mail, osobní web, telefon. Přiložte svou osobní fotografii v tiskovém rozlišení.

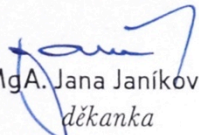
Rozsah bakalářské práce: viz. Zásady pro vypracování
Rozsah příloh: viz. Zásady pro vypracování
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

Dr. Jaroslav Šalda, Výroba knih (Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1974)
Vladimír Pistorius, Jak se dělá kniha (Praha, Litomyšl: Nakladatelství Paseka, 2003)
Marchesi Gianluca, Vázání knih (Brno: Computer press, 2006)
Pavel Kočíčka, Filip Blažek, Praktická typografie (Brno: Computer Press, 2007)

Vedoucí bakalářské práce: **MgA. Václav Skácel**
Ústav vizuální tvorby
Datum zadání bakalářské práce: **15. února 2012**
Termín odevzdání bakalářské práce: **18. května 2012**

V Uherském Hradišti dne 5. března 2012

doc. MgA. Jana Janíková, ArtD.
děkanka

M. A. Vladimír Kovařík
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně ..... 15. 2. 2012 .....

MILVIE ŠTEFKOVA' Štefkova'

Jméno, příjmení, podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tématem mé bakalářské práce je kreativní autorská kuchařka, určená lidem, kteří mají rádi dobré jídlo a pěkný design. Kuchařskou knihu podpoří série doprovodných předmětů denní potřeby určených do kuchyně. V teoretické části mé bakalářské práce Vám přiblížím historii knihy, vznik a vývoj písma a rešerši současného stavu knih se zaměřením na knihy kuchařské. V praktické části této práce Vám popíši proces jakým tato kuchařka vznikla a jaké techniky byly použity k jednotlivým ilustracím.

Klíčová slova: kniha, kuchařka, ilustrace, typografie, design, vaření, jídlo

ABSTRACT

Aim of my thesis is to create a personal creative based cookbook, which is dedicated to all people who are in love with good food and nice design. According the book I've created special collection of daily based things designated for kitchen usage. In theoretical part of my work, you can find some informations about history of book, development of typography and search throw present cookbooks. In practical part I will explain to you, how the book was created and what techniques were used to create the illustrations.

Keywords: book, cookbook, illustration, typography, design, cooking, food

Poděkování

V prvé řadě musím poděkovat mé drahé mamince, Dagmar Štefkové, ak. mal., která mě odmalíčka vedla k umění a vychovala ze mě člověka s vlastním výtvarným názorem a estetickým cítěním, za což jsem ji nesmírně vděčná.

Dále bych chtěla poděkovat celému Ústavu vizuální tvorby za krásné 3 roky, které jsem zde mohla strávit a za cenné zkušenosti a rady, které mi každý z profesorů předal. Univerzitě Tomáše Bati děkuji, že mi umožnila strávit semestr na zahraniční stáži v Lublani a Evropské Unii za to, že mi tento pobyt financovala.

Velké poděkování patří mému vedoucímu ateliéru Bohuslavu Stránskému, kterému vděčím za to, že se můžu živit tím co mě baví a co mi přináší radost. Velký dík samozřejmě patří panu Václavu Skácelovi, který byl vedoucím mé bakalářské práce. Tímto bych mu chtěla poděkovat za to, že věřil v myšlenku mojí práce, ve které mě v průběhu celého roku podporoval.

Motto

„Jídlo má nejen utišit hlad, ale hlavně obohatit ducha.“

Staré čínské rčení

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická, nahraná do IS/STAG jsou totožné. Dále čestně prohlašuji, že tato bakalářská práce je mým autorským dílem a že jsem ji vypracovala samostatně.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 KNIHA	11
1.1 POPIS KNIHY	11
1.1.1 Obálka	11
1.1.2 Vnitřní struktura knihy	11
1.1.3 Vazba	12
1.2 VÝVOJ KNIHY	13
1.2.1 Rukopisné období.....	14
1.2.2 Vynález knihtisku	15
1.2.3 Historie českého písemnictví	17
1.2.4 Zprůmyslnění knižní výroby	18
1.3 SOUČASNÉ TRENDY V KNIŽNÍM DESIGNU.....	19
1.3.1 Česká kniha	20
1.3.2 Světová knižní tvorba.....	21
1.4 PŘESOUVÁNÍ KNIH DO ELEKTRONICKÉHO PROSTŘEDÍ	22
1.4.1 Historie elektronických knih	22
1.4.2 Digitalizace v knihovnách.....	23
1.4.3 Elektronické čtečky	23
1.4.4 Kniha versus eBook – jaká je budoucnost?	24
2 KUČAŘSKÉ KNIHY	25
2.1 HISTORIE A VÝVOJ.....	25
2.1.1 O umění kuchařském	25
2.1.2 Kuchařské umění za dob Karla Velikého.....	25
2.1.3 Počátky moderních kuchařek	26
2.1.4 Magdaléna Dobromila Rettigová	26
2.2 SOUDOBE KUCHAŘKY	28
2.2.1 Zajímavosti ze světa kuchařských knih	28
II PRAKTICKÁ ČÁST	29
3 PŘEDSTAVENÍ PROJEKTU	30
3.1 IDEA A CÍL	30
3.2 ANALÝZA TRHU.....	30
3.3 URČENÍ CÍLOVÉ SKUPINY.....	34
4 NÁVRH ŘEŠENÍ	35
4.1 LAYOUT KNIHY	35
4.2 ILUSTRACE	36
4.3 TYPOGRAFIE.....	37
4.4 VAZBA	38
4.5 DOPROVODNÉ PŘEDMĚTY.....	38

ZÁVĚR	39
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	40
SEZNAM OBRÁZKŮ	41
SEZNAM PŘÍLOH.....	42

ÚVOD

Už od malička miluji dvě věci. Tou první je umění, ať už jde o obrazy, ilustrace, volné či užité umění. Druhou věcí je jídlo a vše co se ho týká. Hrozně ráda jídlo také vařím, aranžuji a vymýšlím nové recepty. Proto bylo otázkou času, kdy se tyto vášně spojí a vznikne z toho moje autorská kuchařka.

Myslím si že vytvořit autorskou kuchařku je nosné téma také z důvodů, že většina dnešních kuchařek vypadá velmi podobně, což je hrozná škoda. Věřím totiž, že design ve spojení s jídlem může být velmi kreativní, zajímavý a zábavný.

Vymyslela jsem proto úplně novou koncepci kuchařské knihy, kde je dojem z výsledného jídla zprostředkován prostřednictvím ilustrace a ne prostřednictvím fotografie, jak je tomu zvykem. Jsem velmi ráda že jsem tento nápad mohla zrealizovat v souvislosti s tvorbou mé bakalářské práce, protože jsem měla možnost konzultovat vše s odborníky, kteří už s výrobou knihy mají bohaté zkušenosti, kteří mě přivedli na velmi zajímavé myšlenky a otevřeli mi cestu k novým technologickým postupům.

Všechny recepty, které se v kuchařce nachází, doma pravidelně vaříme a konzumujeme. Jsou zdravé, jednoduché, levné a co je nejdůležitější – moc dobré. Myslím si že v dnešní době je velmi důležité dbát na zdravou stravu, mít dostatek pohybu a žít zdravě. Doufám proto, že se mi v budoucnu podaří knihu reálně vydat a přispět tak k ozdravení českého národa.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 KNIHA

Kromě toho že je kniha jeden ze předžaludků přezvýkavců, označuje také sešitý, poskládaný či slepený arch papíru, či umělecké dílo. Hlavním účelem knihy je uchování a zprostředkování sdělení, ať už jde o beletrii, poezii, odbornou literaturu, či autorskou tvorbu.

„Knihou v technickém slova smyslu rozumíme určitý soubor popsaných či potištěných listů spojených v jeden celek. Slovo kniha pocházejí ze staro-syrského slova kunukku. Ve staroslověnštině se slovo kniha používalo pro označení písmen.“ [1]

Osoba se zvýšeným zájmem o knihy se označuje jako bibliofil či knihomil. Člověk s chorobnou touhou psát knihy je grafoman a člověk, který má nutkání vydat vlastní knihu je typoman.

1.1 Popis knihy

Kniha jako taková má určitou podobu a je tvořena několika částmi. Každá část má svůj speciální název a význam. I když v poslední době narážíme na to, že některé knihy z ekonomických důvodů všechny tyto části neobsahují. Základním pravidlem tvorby knihy je, že by obálka i všechny části knižního bloku měli tvořit jeden celek.

„To, jak kniha bude vypadat ovlivňuje 6 hlavních faktorů: formát, sazební obrazec, typografie, barva, obálka a využití obrazů.“ [4]

1.1.1 Obálka

„Obálka původně chránila knihu před poškozením a obsahovala pouze nejnutnější údaje – často pouze název knihy, popřípadě jméno autora. Při masové nadprodukci knih začala být obálka místem zájmu grafika a nakladatele. Hlavní úlohou obálky je zaujmout.“ [2]

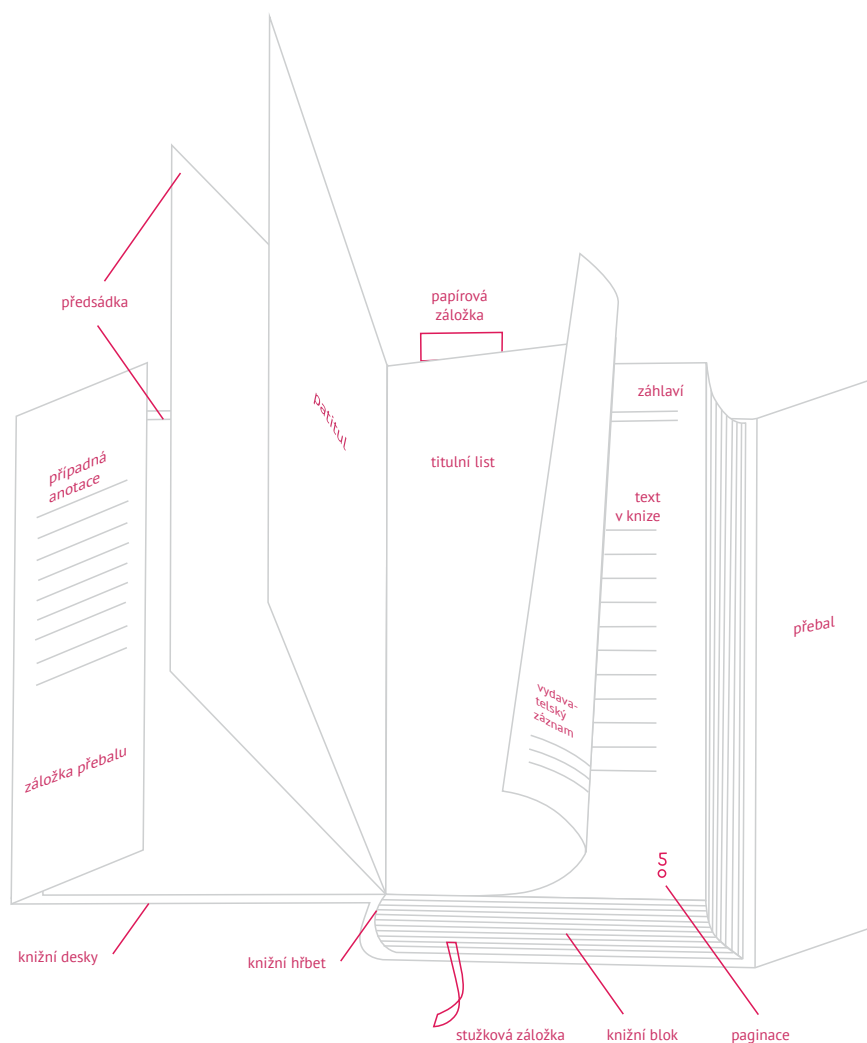
U levnějších knih většinou najdeme měkkou obálku, u kvalitnějších knih se setkáváme s pevnými deskami. Obálka nám poskytuje základní údaje o knize a její tvorbu bychom v žádném případě neměli podceňovat.

1.1.2 Vnitřní struktura knihy

Jednotlivé stránky uvnitř knihy jsou rozděleny na sudé a liché s tím, že sudé jsou vždy nalevo. Je zvykem, že se na liché stránky umísťují vydavatelské značky, patitul, titul,

obsah, úvod či začátek kapitol. Na sudé, tedy levé stránky patří: protititul, vydavatelské záznamy a jiné informace, dle potřeby.

„Základní sazební obrazec je jedním z nejdůležitějších nástrojů v designu publikací. Stojí za to, vložit do jeho stanovení čas a úsilí od samotného začátku, protože dobře naplánovaný sazební obrazec může odstranit spoustu pozdější práce.“ [4]

Obr. 1. Schéma knihy

1.1.3 Vazba

Samotným procesem vázání označujeme sestavení publikace z jednotlivých listů papíru. Vazba velmi významně ovlivňuje jak celkový dojem z publikace, tak její funkčnost.

Mezi hojně používané vazby patří:

Lepená vazba, která se nejčastěji používá u časopisů či brožur. Zahrnuje použití speciálního lepidla, které přilepí všechny stránky publikace ke hřbetu knihy. Tento druh vazby je oblíben hlavně pro svoji všestrannost a celkovou vizuální přitažlivost.

Vázání se šitím na stříšku je jedna z nejvíce rozšířených technik. „*Spočívá v umístění složených knižních archů přes „sedlo“ a poté v jejich sešití podél hřbetu. Tento způsob vázání je ideální pro menší publikace typu katalog či brožura.*“ [4]

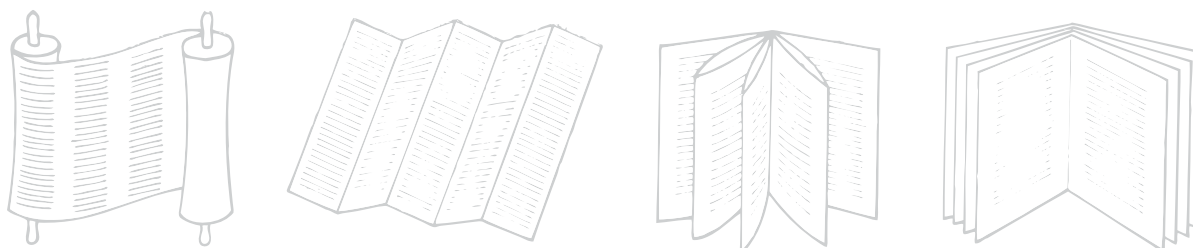
Mechanické vázání se používá hlavně proto, že jde o velmi levnou a rychlou metodu, která nám poskytuje komfort otevřít knihu úplně naplocho. Principem je, že se jednotlivé stránky u hřbetu spojí kovovým či plastovým hřebenem, či spirálou.

Francouzské vázání je poslední dobou velmi hojně používáno, především proto že poskytuje volné pole pro tvůrčí kreativitu a vyhneme se tím oboustrannému tisku. Princip je takový, že se volné listy skládají napůl a spojují se na volném okraji. Dále se v knižní blok spojují mechanickou cestou anebo pomocí lepidla.

Kanadská vazba je speciálním druhem mechanické vazby, kdy se ke svázané publikaci přidruží ještě obálka. Hřeben, či spirála tak nejsou na první pohled patrné.

1.2 Vývoj knihy

To, jak kniha vypadá dnes je výsledkem tisíciletého vývoje, který sahá daleko před vynález knihtisku, ten se datuje okolo roku 1440.

Obr. 2. Vývoj tvaru knihy (od svitkové po kodexovou)

1.2.1 Rukopisné období

Období před 15. stoletím označujeme jako rukopisné. V tomto období se knihy psaly i zdobily ručně. Tvar i materiál knih byl podmíněn místem jejich vzniku, stejně jako povaha písma a technika psaní. Zároveň bylo vše dáno vyspělostí jednotlivých civilizací.

Nejstarší písmo

Dříve než mohla vzniknout první kniha, muselo nejdříve vzniknout písmo. Za nejstarší písmo dnes považujeme písmo klínové, které vzniklo ve 4. tisíciletí před n.l. v povodí řek Eufratu a Tigridu. Klínové písmo se pomocí pisátka vtlačovalo do hliněné destičky, která se poté vypálila, stejně jako se vypaluje třeba cihla. Proto se do dnešních dní dochovaly celé knihovny s těmito hliněnými destičkami.

Písemnictví Starověkého Egypta

Ze starověkého Egypta je známo písmo hieroglyfické, hieratické či jednoduché démotické, jímž se psalo na tzv. papyrus.

“Byla to velmi tenká, dlouhá, rohožovitě spleená hmota z pásků sloupnutých z rákosovité vodní rostliny zvané řecky papyrus. Tato hmota byla velmi lehká a křehká. Nebylo možno ji skládat, nýbrž pouze navinovat do svitků. Aby oba konce papyrusu netrpěly, byly upevněny na dřevěné hůlky. Tak vznikly svitkové knihy.” [1]

Napříč celým Starověkem byl papyrus velmi vyhledávaným materiálem, což mělo za následkem to, že tato rákosovitá rostlina téměř vymizela. Papyrus se jako materiál pro psaní používal až do konce 9. století n.l.

Doba Antiky

Papyrus byl velmi hojně používaným materiálem také v době Antické, avšak nepsalo se na něj pomocí hieroglyfů či klínového písma. V době Antiky se zrodilo tzv. antické písmo, které v nejrůznějších obměnách používáme dodnes.

Často vyhledávaným materiálem byl také tzv. pergamen, který získal svůj název pravděpodobně podle maloasijského města Pergamon. *“Je to tenká kůže mladých domácích zvířat (ovcí, telat, koz a oslů) vypnutá, zpracovaná vápenným blátem, oškrabaná a vyhlazená. Je téměř nezničitelná (lze ji dobře ohýbat) a dobře se na ni píše i kreslí a maluje. Napsaný text je možno seškrabat a psát na pergamen znova.” [1]*

Méně významné, neliterární záznamy, např. záznamy obchodní byly zapisovány rydlem (tzv. stylos) na povoskované dřevěné destičky, tzv. tabulae ceratae. Tyto destičky se poté spojovaly řemínkem, motouzem či kroužkem a vznikal tzv. špalíček. Na rozdíl od knihy pergamenové, která byla používána do té doby, mluvíme zde již o tzv. kodexovém tvaru knihy.

Písemnictví Staré Číny

Číně vděčíme za mnoho vynálezů, které přispěli k významným pokrokům v oblasti knih. Mezi nejdůležitější vynálezy řadíme vynález papíru. Jeho jméno je odvozeno od jeho předchůdce papyrusu, avšak výrobní proces se v mnohém velmi liší. Papír vznikal zplstněním rostlinných vláken. Celý tento proces byl v Číně přísně utajován a do střední Evropy se dostal až okolo 10. století. V České Republice datujeme první zmínky o výskytu papíru až za vlády Karla IV, ve 14. století.

Další technikou, která vznikla ve Staré Číně byl tzv. tisk z dřevěných desek. Tato technika byla vynalezena asi v 7. století n.l. a můžeme ji považovat za prapředka knihtisku, který byl v Evropě vynalezen až o 8 století později. *“Do dřeva bylo řezáno a vydlabáno písmo, značky a jednoduché obrázky. Na vyvýšený reliéf desky se nanasla barva a na ni byl položen list papíru. Tiskař jej přitlačoval a proklepával na vrchní straně kartáčem, až získal otisk celé desky, tj. kartáčový tisk. Této technice se říká deskotisk (tisk z celé desky), poněvadž materiálem bylo dřevo, nebo též dřevotisk.“ [1]*

1.2.2 Vynález knihtisku

V Evropě byl deskotisk vystřídán knihtiskem v polovině 15. století. Mezi jeho hlavní výhody patří zejména to, že je tisková plocha vyskládána z jednotlivých liter, které se po tisku dají znova rozložit a sestavit v jinou tiskovou plochu. Tuto metodu tisku z volných, jednotlivě sestavovatelných liter nazýváme knihtiskem proto, poněvadž se jí nejdříve tiskly knihy. Knihtisk se řadí do skupiny tiskařských technik, které souhrnně nazýváme jako tisk z výšky, kdy je tisková forma reliéfní. Na vrchol reliéfu se nanese barva, která se pak při tisku přenáší na papír, nebo jiný materiál.

Přestože byla technika tisku z výšky známá už ve Staré Číně, tak zásluhu o evropský vynález knihtisku má Johannes Gensfleisch zvaný Gutenberg. *“Jeho hlavní myšlenkou bylo napodobit rukou psané knihy, které by se vyráběly rychleji ale prodávaly levněji.“*

Gutenberg byl vyučený zlatník, proto dovedl odlévat i formovat kovy a brousit drahokamy. V jeho rodině se též sléval kov na ražení mincí. Byly mu proto známy i vlastnosti různých kovových slitin i technika jejich odlévání a ražení.” [1]

Hlavní zásluhou Gutenberga je vynález matice, tedy formičky s obrazy jednotlivých písmen, podle které bylo možno odlít velké množství naprosto totožných písmen. První matice byly z olova, později dal Gutenberg přednost tvrdší mědi.

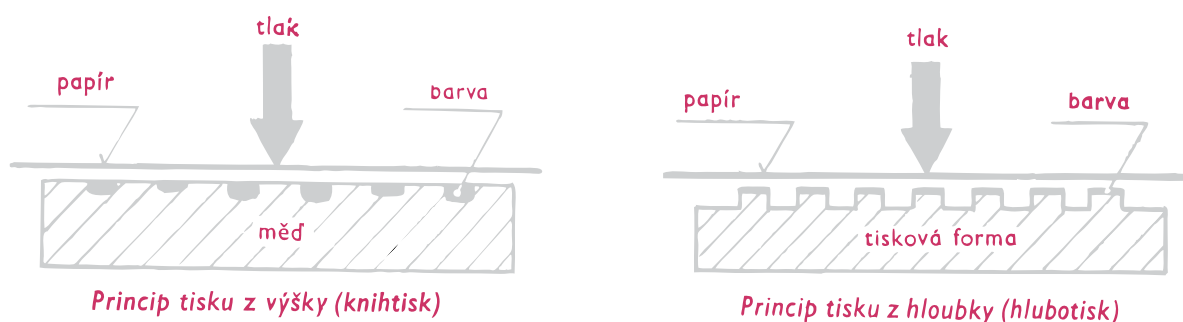
První produkty knihtisku

Jako první byl knihtisk použit pro výrobu malých kalendářů, odpustkových knih a učebnic latiny. Až po delší zkušenosti s touto metodou tisku se Gutenberg pustil do obtížnějších děl, mezi něž patří například slavná 42 řádková bible, která má na každé stránce ve 2 sloupcích 42 řádků a kterou tiskl v letech 1452 až 1455 na pergamen i papír. Gutenbergovy knihy nebyly téměř k rozeznání od ručně psaných knih, nebyly avšak ilustrovány a většinou byly tištěny pouze jednou barvou. Gutenberg si byl vědom významu svého vynálezu a proto ho až do své smrti v roce 1468 úspěšně tajil.

Rozvoj knihtisku

Gutenbergova doba byla příznivá pro rozvoj knihtisku. Papír se stal poprvé v historii levnějším než pergamen a pod vlivem velkých společenských změn docházelo k vzestupu měšťanstva. Společně s tím se zvyšovala i poptávka po levných knihách. S nástupem renesance souvisí také šíření vzdělanosti, ke které knihtisk velkou měrou přispěl.

Knihtisk vznikl roku 1440, s největší pravděpodobností ve Štrasburku na území dnešního Německa, odkud se šířil do dalších měst v Německu, Itálii, Francii, Švýcarsku, Belgii, Holandsku a postupně do celé Evropy. V Čechách se tiskly první knihy v Plzni a v Praze.

Obr. 3. Rozdíl mezi technikou tisku z výšky a z hloubky

1.2.3 Historie českého písemnictví

Historie písemnictví u nás sahá až k počátkům 9. století, k době příchodu Cyrila a Metoděje, kteří do Českých zemí přinesli staroslověnštinu. Písmo, které se nazývalo hlaholice sestavil Metoděj z písmen řecké abecedy. První knihou, psanou hlaholicí jsou Kyjevské Listy. V 10. století byla hlaholice nahrazena latinským písmem, nejpoužívanějším druhem písma vůbec, které se vyvinulo z latiny. Na přelomu 13.-14. století se na bok latinských spisů začaly psát poznámky v českém jazyce, tzv. glosy. A o přibližně půl století byla v Česku napsaná první kniha, celá v češtině, Dalimilova kronika.

Prvotisky

“Tisky, hlavně knihy, vytištěné v období od vynálezu knihtisku, tj. od r. 1440 do roku 1500, se nazývají prvotisky nebo inkunábule. Jsou mezi nimi díla velké typografické a umělecké hodnoty, která jsou proto předmětem zájmu mnohých badatelů.” [1]

Za první knihu, vytištěnou pomocí knihtisku se pokládá Kronika Trojanská, která byla vytištěna roku 1468. Toto datum ovšem nelze s určitostí ověřit a proto se o prvenství této knihy vedou spory. Kronika byla nejspíše vytištěna v Plzni, kde v té době sídlily některé církevní úřady s vlastní tiskárenskou dílnou.

Nejstarší Čeští tiskaři

V 16. století byla Praha městem rozvíjejícího se knihtisku a s ním spojené nakladatelské i knihkupecké činnosti. V této době působilo v Praze několik významných českých tiskařů a nakladatelů. Knihy se tiskly jak ve staročeštině, tak i v cizích jazycích. Na přelomu 15. a 16. století to byli například Jan Severýn z Kapí Hory, či Mikuláš Konáč z Hodištkova, kteří usilovali o vydávání pravidelných zpráv, což můžeme označit za první pokus o novinářskou práci.

Nejvýznamnějším tiskařem a nakladatelem v 16. století v Praze byl Jiří Melantrich Rožďalovický, který vytiskl a vydal přes 200 knih, V jeho tiskárně se sázelo až ve čtyřech jazycích. Za nejznámější dílo z jeho dílny považujeme Mathioliho herbář, jehož ilustrace nakupoval Melantrich ze zahraničí.

Písma ve Starých českých knihách

Čeští tiskaři 16. století používali k sazbě českých textů výhradně písma gotická, připomínající tehdejší písmo rukopisné. Jedno z takovýchto typů písma je například písmo Švabach. Až v renesanci se rozšířilo použití antikvových písem a to především pro latinské

texty. Latina byla tehdy pořád rozšířená jako jazyk mezinárodní a diplomatický. Lomená gotická písmena se v češtině udržela až do začátku 19. století, kdy byla pod vlivem národně obrozeneckého hnutí vytlačena písmeny latinskými a antikvovými.

České tiskárny v období 16. až 18. století

Po bitvě na Bílé hoře roku 1620 nebyla situace pro české tiskárny zrovna příznivá. Protireformační hnutí společně s násilnou germanizací utlumili provoz většiny tiskáren. Například v Praze v době třicetileté války působily pouze 2 tiskárny.

Období 18. století již bylo pro tiskařský průmysl příznivější. Josef Dobrovský dokonce spočítal, že od vynálezu knihtisku pracovalo v Čechách a na Moravě až do konce 18. století celkem, asi 120, současně vždy asi 10 tiskařů. Postupný obrat pro České tiskaře i nakladatele přineslo zprůmyslnění výroby v 19. století.

1.2.4 Zprůmyslnění knižní výroby

Rozvoj průmyslu, který reaguje na vynález parního stroje, na konci 19. století, má pro výrobu knihy a nakladatelské podnikání zcela zásadní význam. Dochází k mnoha technickým vynálezům jak ve výrobě papíru, tak v technice tisku. Současně se zlepšují hospodářské podmínky ve společnosti a z řemeslné knižní výroby se stává nová průmyslová oblast. Bylo zakládáno plno nových nakladatelství i tiskáren.

Na začátku 19. století dochází také ke vzniku litografie, neboli kamenotisku. Jeho vynálezcem byl Alois Senefelder, pražský rodák německé národnosti. Tato technika se v 19. a 20. století stala hlavní ilustrační technikou pro knižní výrobu.

Dalšími vynálezy, které urychlily tisk knih byli například: knihtiskový rychlolis (Friedrich König, 1812), papírenské stroje s tzv. nekonečným sítem na nepřetržitou výrobu pásu papíru (Francouze Louis Roberta, 1799), vynález fotografie (Nicéphore Niépce, 1826), hlubotisk (Karel Klíč, 1890), či vynález a zdokonalení světlotisku (Jakub Husník, 1869).

“Nesmírný význam měly vynálezy sázecích strojů koncem 19. století, kdy Ottmar Mergenthaler vynalezl řádkový sázecí stroj (1884) a Tolbert Lanston předvedl první písmenový sázecí stroj Monotype (1893). Pro reprodukční techniky měl základní význam objev Georga Meisenbacha, jenž roku 1882 získal patent na vynález autotypického rozkladu tónových předloh pomocí skleněné sítě vkládané do reprodukčních fotopřístrojů.“ [1]

Revoluce se promítla i ve výrobě papíru. V polovině 19. století byl vynalezen způsob jak mechanicky a chemicky rozvláknit dřevo a vyrobit tak z něj papír. Tím byly dány materiálové základy pro knižní a tiskárenskou výrobu.

U konce 19. století se dokonce objevují první mechanické stroje na skládání, vazbu či šití knih. Přelom 19. a 20. století přinesl ještě jeden velmi důležitý vynález, který v historii tisku přinesl velkou změnu. Byl to tzv. ofsetový tisk, který nahradil těžký kámen používaný v litografii, kovovými deskami. Vynálezcem byl Kaspar Herrmann, rodák z Kynšperku nad Ohří.

Mechanizaci podlehl všechno od tisku, přes výrobu papíru až po zmechanizování techniky ilustrační. Původní techniky jako litografie či mědirytiny se dnes reprodukuje pomocí moderních fotoreprodukčních technik a originální tisky se udržují už jen jako umělecká, výtvarná technika pro tisk malého počtu výtisků.

1.3 Současné trendy v knižním designu

V současné době je kniha velmi diskutovaným tématem nejenom proto, že někteří odborníci předpovídají její zánik, ale také proto, že společně s uměním reaguje na dnešní dobu a vznikají tak velmi zajímavé koncepty, které s knihou na první pohled mají jen pramálo co společného. Jedna ze složek knihy, kde se nabízí široké pole pro experimentování, je vazba. V současnosti je velmi oblíbenou vazbou vazba tzv. francouzská kdy je hřbet knihy záměrně obnažený a vidíme tak přelomy jednotlivých listů. Také se dnes ztrácí nutkání knihu úhledně svázat a tak se například nitě, pomocí kterých je kniha svázaná, nechávají schválně vyčnívat ven.

U samotného obsahu knihy, se setkáváme s originálním řešením layoutu a autorskou typografií. Často se využívá plnoformátová fotografie, která dodá knize určitou dynamičnost, například při střídání se stranami, které obsahují pouze text. Často je sazba či některé její části až na prahu samé čitelnosti a kniha se pak stává spíše abstraktním dílem, kde text plní funkci pouze doprovodnou, nikoliv sdělovací. Toto si samozřejmě nemůžeme dovolit u klasické beletrie, či poezie, kde musíme design publikace i sazbu samotnou podřít čtenáři tak, aby se mu kniha co nejlépe četla. U současné mladé knihy lze také vyzorovat oblibu v používání nejrůznějších materiálů, jejichž kombinací lze dosáhnout zajímavých řešení.

1.3.1 Česká kniha

Ze současných českých autorů byl velmi ráda zmínila především Martina Pecinu, držitele ocenění za nejkrásnější českou knihu roku 2010. Jeho tvorba mě doslova uchvacuje a i když nejsem vášnivý čtenář, knihu vysázenou od něj bych si s chutí přečetla už jenom proto, jak krásně vypadá. Martin Pecina má neuvěřitelné estetické cítění pro typografii a v oboru knižního designu a grafiky je naší velkou budoucností.

Dalším významným českým studiem, působícím v oblasti knižního designu je studio DesignQ, pod záštitou Filipa Blažka. Jeho přístup dokonale kombinuje potřebu výborné čitelnosti s vytříbeným estetickým cítěním a precizní typografií.

Obr. 4. Ukázka tvorby Martina Peciny

1.3.2 Světová knižní tvorba

Každoročně je pořádáno několik desítek celosvětových soutěží o nejlepší knihu. Nejprestižnější z nich jsou AIGA design competition, či Swiss Federal Design.

Obr. 5. Vítězná kniha Swiss Federal Design Award 2011

1.4 Přesouvání knih do elektronického prostředí

V dnešní době se často setkáváme s pojmy jako e-kniha, elektronická kniha, eBook, či digitální kniha. Těmito názvy označujeme digitální ekvivalent tištěné knihy, které můžeme číst buď v počítači, nebo v mobilním telefonu či ve speciálně přizpůsobených zařízeních, tzv. čtečkách.

1.4.1 Historie elektronických knih

První myšlenka elektronické knihy se váže k projektu Gutenberg, který byl pojmenován podle Johanna Gutenberga, německého tiskaře z 15. století a vynálezce knihtisku. Tento projekt vznikl ve Spojených Státech Amerických, ve státě Illinoia jako dobrovolnická snaha digitalizovat, archivovat a distribuovat kulturní díla. Projekt byl založen v roce 1971 a můžeme ho označit jako nejstarší digitální knihovnu. První elektronickou knihou se stala Deklarace Nezávislosti Spojených Států.

Zpočátku se texty knih přepisovaly ručně pomocí klávesnice, později se začaly používat skenery. Obojí ovšem bylo velmi pracné a zdlouhavé. Tento problém vyřešilo až vynalezení softwaru pro optické rozpoznávání textu tzv. OCR.

Zkratka OCR znamená Optical character recognition. Jde o systém, který převádí obrázek naskenovaného, vytištěného či ručně psaného písma do strojovně editovatelného formátu. Je sice obtížné dosáhnout 100% úspěšnosti v konverzi textu, avšak některé OCR softwary k tomu nemají daleko.

Z počátku se elektronické knihy zaměřovaly na obory, které souvisely s prostředím počítače, šlo například o různé příručky. Důležitým momentem pro rozšíření elektronických knih byl samozřejmě boom internetu, kde se knihy šířily z počátku nelegálně. To se ovšem změnilo v okamžiku, kdy autoři děl, které byly odmítnuty nakladatelem, poskytly své knihy k volnému šíření na webu. Dnes je situace zase trochu jiná a elektronické knihy si můžeme nakoupit prostřednictvím internetu na mnoha různých stránkách.

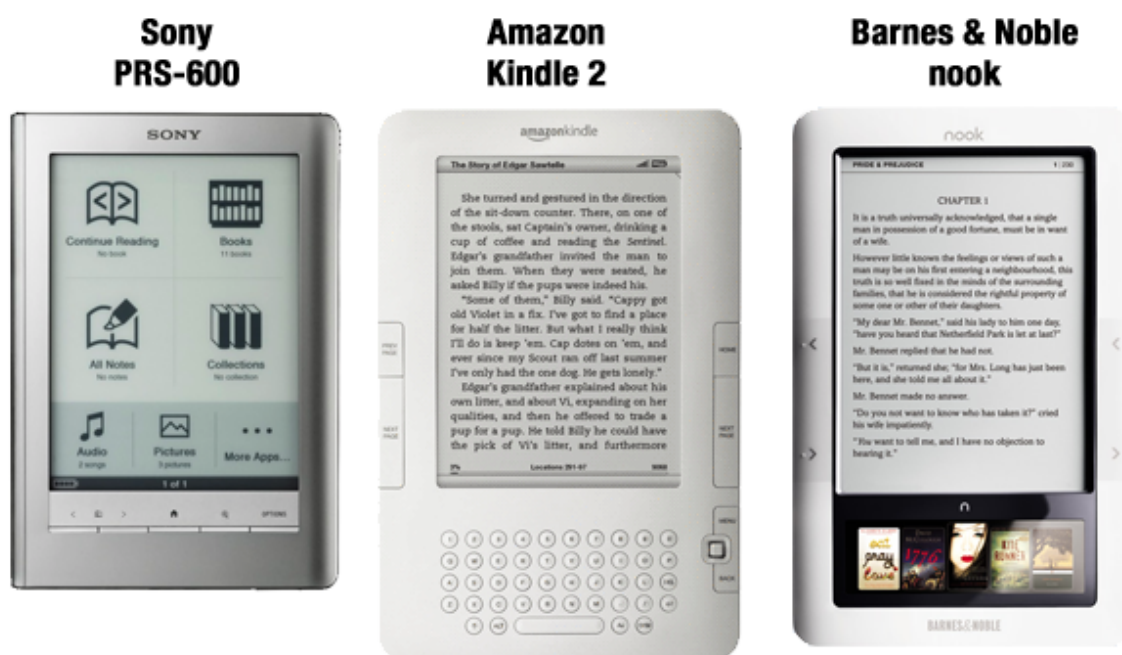
1.4.2 Digitalizace v knihovnách

V současné době pozorujeme trend digitalizace knih v knihovnách po celém světě, kde se do elektronické podoby převádějí díla stará i několik století. To umožňuje studentům či vědcům nahlédnout do materiálů, ke kterým by za normálních okolností neměli přístup.

“Ukázkovým příkladem projektů digitalizace vzácných historických knih a dokumentů je činnost Národní knihovny České republiky, v zahraničí se činí například British Library. Díky technologiím a tisícům hodin archivářů se z podoby historických tisků budou moct těžit i další generace.” [6] „Podle průzkumu z roku 2010 nabízí 66 % amerických knihoven e-půjčování, proto je rok 2010 považován za bod zlomu při šíření elektronických knih.“ [7]

1.4.3 Elektronické čtečky

První čtečky elektronických knih se objevily v roce 1998. Šlo o Rocket ebook, SoftBook či Cybook. V dnešní době je leadrem na trhu čtečka Amazon Kindle, která byla poprvé na trh uvedena v roce 2007, velké oblibě se také těší čtečka společnosti SONY. Svou čtečku vydalo v roce 2012 dokonce i knihkupectví Barnes & Noble s označením Nook. Pro čtení elektronických knih můžeme použít i tablety, například iPad společnosti Apple.

Obr. 6. Srovnání elektronických čteček knih

1.4.4 Kniha versus eBook – jaká bude budoucnost?

Důležitým momentem v historii elektronické knihy je jaro roku 2010, kdy internetový obchod Amazon.com prodal poprvé více elektronických než knih klasických. Poměr byl 140:100. Závěrem lze proto říci, že trh s elektronickými knihami lze považovat za budoucnost knihkupecké branže, avšak kniha jako taková bude mít své stálé hodnoty a obdivovatele, takže se nemusíme bát, že by se ze světa ztratila úplně.

2 KUČAŘSKÉ KNIHY

Kuchař, jeho ženská obdoba je kuchařka, je jedno z nejstarších řemesel na světě. Jedná se o člověka, který má za úkol zhotovit pokrm. V době historické byli kuchaři uznávaní lidé a ti nejlepší pak byli povyšováni do šlechtického stavu. V dnešní době o nich hovoříme jako o odbornících na gastronomii.

2.1 Historie a vývoj

Nejstarší kuchařské knihy pocházejí ze starého Řecka. Za vůbec první kuchařku je považováno dílo Mithaika ze Syrakus, které se ovšem nedochovalo. Nejstarším nám dochovaným dílem tak zůstává Apiciovo "O umění kuchařském".

2.1.1 O umění kuchařském

Zmínka o první kuchařské knize pochází z antického Říma z 3. st. n. l. Autorství této knihy je sporné, avšak připisujeme ho Marcusi Gaviusi Apiciusi, který žil v letech 35 - 14 př. n. l. ve Starověkém Římě. I přes jeho mladý věk, stačil posbírat téměř tisícovku receptů, které tehdy připravovali v chudých i bohatých rodinách. Apicius v této knize shrnul mnoho poznatků o římské kuchyni a stravování té doby a jde o jediný dochovaný pramen, ze kterého se můžeme dozvědět o tom, co se ve Starověkém Římě vařilo.

Knihy je rozdělena do 10-ti kapitol a je cenným historickým zdrojem vypovídajícím například o stravě otroků. Originál knihy byl znovu objeven začátkem 15. století a krátce po vynalezení knihtisku byla kniha převedena do tiskové podoby a poprvé vytištěna v Miláně roku 1498. Prvního opravdu moderního vydání se kniha dočkala v roce 1922 v Lipském nakladatelství klasických děl Bibliotheca Teubneriana. Poslední vydání knihy je z roku 2006 a vydalo ho nakladatelství Prospect Books.

2.1.2 Kuchařské umění za dob Karla Velikého

Další zprávy o úpravě pokrmů a stolování se objevily o šest století později za vlády Karla Velikého. Avšak dochovaly se pouze anonymní spisy. I ty ovšem mají velkou historickou a výpovědní hodnotu. Svědčí například o tom, že se na dvoře Karla Velikého musela

dodržovat velmi přísná čistota při přípravě pokrmů a například opilství bylo tehdy velmi přísně trestáno. Jinak nám období středověku nepřináší nic výjimečného, co se kuchařských knih týče.

2.1.3 Počátky moderních kuchařek

Moderní kuchařské umění se začíná rozvíjet až v průběhu 17. století, kdy se vytvářejí tradice národních kuchyní. V Evropě je to např. kuchyně italská a především francouzská, jejíž tradice sahá až do doby renesance.

První kuchařky, jako samostatné knihy, si začaly budovat své „místo na slunci“ v 16. století a o dvě století později se vymyšlení jídel stalo moderní záležitostí. Pokrmy začaly dostávat názvy podle svých tvůrců. Například bešamelová omáčka je pojmenována podle bankéře de Béchamela, nebo krém Dubarry nese jméno podle královské favoritky madame Dubarry.

V 19. století se objevují i první profesionální kuchařské časopisy a lidé se začínají o vaření velmi zajímat. Tohoto trendu si všiml dokonce i Benjamin Franklin, který si často stěžoval, že lidé jedí 2x více, než vyžaduje příroda.

2.1.4 Magdaléna Dobromila Rettigová

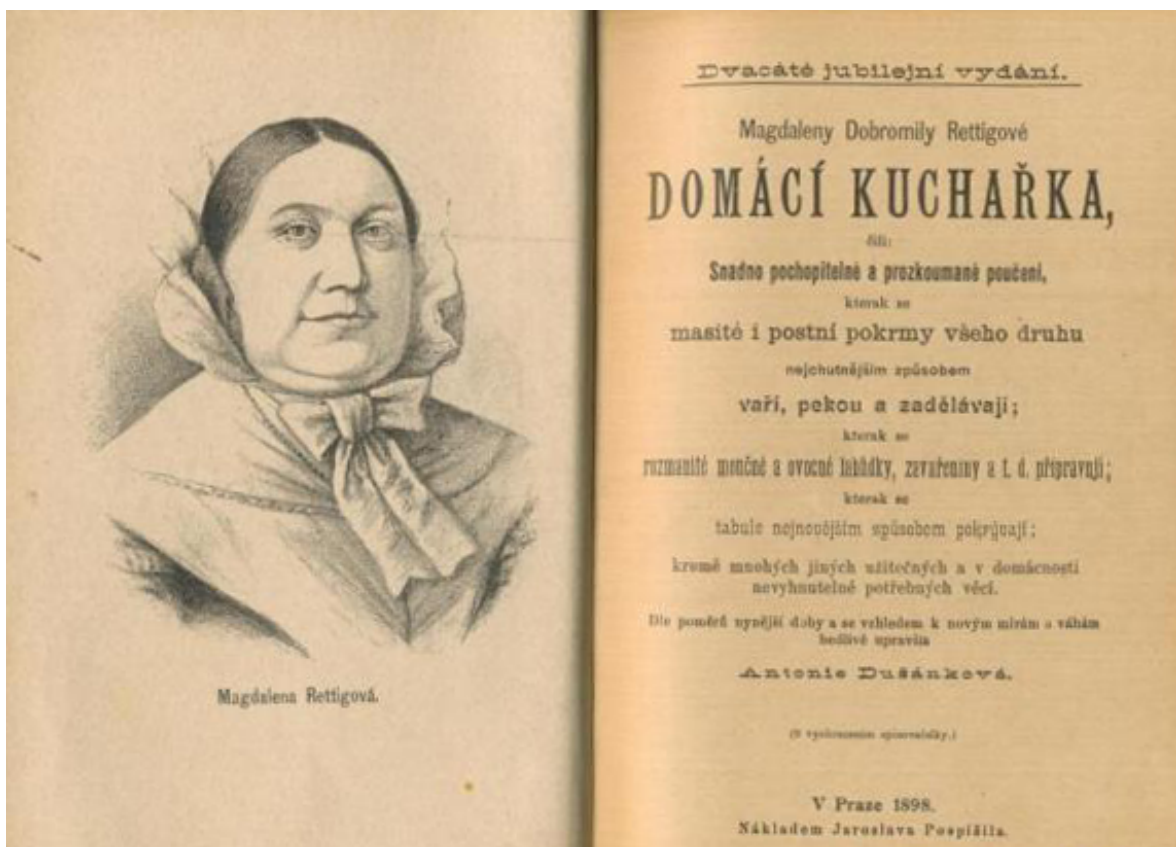
Za nejslavnější kuchařku České historie považujeme Domácí kuchařku Magdalény Dobromily Rettigové. Rettigová se narodila 31. ledna 1785 v rodině vrchnostenského úředníka Františka Artmanna. Byla vychovávána jako jedináček, podle osvícenské teorie a její matka ji vedla k práci již od útlého věku. Protože byla jako dítě velice osamělá, jejím velkým koníčkem se stala četba.

Po smrti jejího otce byla nucena se společně s matkou přestěhovat ke známým do Prahy, kde potkala svého budoucího manžela Jana Rettiga, který se po studiích práv vydal na dráhu magistrálního úředníka, kvůli čemu musel poměrně hodně cestovat. V Ústí nad Orlicí se později seznámila s knihtiskařem Janem Hostivitem Pospíšilem, u něhož později vyšly téměř všechny její práce.

Jako spisovatelka byla Rettigová velmi plodná, napsala několik desítek drobnějších i rozsáhlejších děl. Rettigová má velký význam na šíření národního vědomí v ženském

měšťanském prostředí, a sice díky její Domácí kuchařce, kterou cíleně rozšiřovala mezi ženami český jazyk. Domácí kuchařka byla vydána v roce 1826 a v mnoha edicích byla a je vydávána dodnes. Celý název díla zní: “Domácí kuchařka aneb pojednání o masitých a postních pokrmech pro dcerky české a moravské.”

Vaření a la Rettigová je dnes synonymem nezdravých, těžkých pokrmů. To ale není zcela opodstatněné. Je sice pravda, že její jídla téměř neobsahují čerstvou zeleninu či ovoce, je však nutné si uvědomit, že existence vitamínů nebyla tehdy ještě ani známá a na přelomu 18. a 19. století námořníci běžně umírali na kurděje (nemoc způsobená dlouhou nepřítomností vitamínu C ve stravě).

Obr. 7. Kuchařka Magdalény Dobromily Rettigové

2.2 Soudobé kuchařky

Najít kvalitní kuchařku, podle které bychom mohli uvařit dobré jídlo a zároveň nasytit oči pěkným zpracováním je v dnešní době velmi těžké. Kuchařky jsou koncepčně víceméně stejné a liší se pouze v detailech. Recept je vždy reprezentován plnobarevnou fotografií

hotového jídla a zde veškerá kreativita končí. V zahraničí můžeme najít některé kuchařky, které jsou zpracovány velmi kreativním způsobem, jedná se však především o autorskou tvorbu.

2.2.1 Zajímavosti ze světa kuchařských knih

Kuchařských knih je nepřeberné množství. Většinou nabízí tradiční recepty, nebo se specializují na různé země, diety, a tak podobně. Existují však i skutečné kuriozity jako třeba Drákulova krvavá kuchařka, recepty na leguána, nebo kuchařky podle seriálu Star Trek či filmové ságy Hvězdné války.

Nejmenší kuchařka na světě

Miniaturní vídeňskou kuchařku z roku 1906 můžeme vidět ve Vědecké knihovně v Olomouci. Unikátní knížečka má rozměry pouze 24x22 milimetrů. Údajně jde o přívěsek na řetízek a i přes velmi malé rozměry kuchařky jsou recepty dobře čitelné. Kniha obsahuje 100 receptů v němčině a na celém světě jsou pouze 3 exempláře této miniaturní kuchařky.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 PŘEDSTAVENÍ PROJEKTU

3.1 Idea a cíl

Autorská kuchařka s názvem FOOD+ vznikla hlavně proto, aby zaplnila díru na trhu s kuchařskými knihami a obohatila české domácnosti o pěknou publikaci. Hlavní myšlenkou bylo vytvoření knihy, která bude mezi ostatními kuchařkami vynikat svým kreativním zpracováním. Dojem výsledného jídla jsem se snažila zprostředkovat skrze ilustrace tak, abych navodila atmosféru toho určitého receptu.

Název kuchařky FOOD+ má vyjadřovat to, že jde o jídlo s přidanou hodnotou a je na samotném divákovi aby si za tu přidanou hodnotu přiřadil, co ho napadne. Pro mě + funguje jako přidaná hodnota designu.

Knihy je téměř 100% autorská, výjimkou je pouze font Letter Gothic Std, který tvoří základ layoutu. Avšak i do tohoto jsem musela zasáhnout a to z důvodu že font nemá českou diakritiku. Ostatní části knihy jako ilustrace, layoutu i samotné recepty jsou mým autorským dílem.

Výsledkem mé bakalářské práce je samotná autorská kuchařka, která bude doprovázená předměty denní potřeby do kuchyně (prostírání, ubrousky, kuchařská zástěra, magnety na ledničky a pod.) a také sadou pohlednicí, triček a plakátů s jednotlivými ilustracemi. Tyto doprovodné předměty budou fungovat jako podpůrný prostředek prodeje samotné kuchařky.

3.2 Analýza trhu

Bravo, šéfe!

Tato kuchařka je sérií kuchařských knih, slavných českých kuchařů. Kniha nás osloví maximálně kvalitními fotografiemi, ale grafická úprava je velmi amatérská. Na každé dvojstraně najdeme pouze postup výroby jídla, suroviny ze kterých je jídlo uvařeno a kolik lidí se z toho nají. Každá dvojstrana receptů je doplněna o fotografie jednotlivých surovin.

Kapitoly se zde nelogicky střídají, kuře, speciality, kuře, ryby, a zase kuře a u některých receptů postrádáme fotky. Na to, že se na vydání knihy podílel pražský kulinářský institut, není kniha ničím zajímavá. Nemluvě o kýčovitě upravené předsádce.

Obr. 8. Náhled kuchařky Bravo šéfe!

Babicovy dobroty 2

Tato kuchařská kniha je zpracováním o poznání lepší, celkový dojem je takový, že pan Babica bude vařit mnohem lépe a čistěji než mnozí jeho kolegové z oboru. Opak je ovšem pravdou. Alespoň se nám zde ukazuje, že zpracování knihy předčí recept samotný, což je u tvorby kuchařských knih důležitý fakt, jelikož z postupu, nebo surovin nevyčteme, jak bude jídlo chutnat a spoléháme se tedy v první řadě na zpracování fotografií, grafické zpracování knihy a na celkový dojem, který nám kniha zprostředkovává.

Celá kniha je postavena na celkem kvalitních fotografiích. Dvojstrana receptu obsahuje vždy přibližně 8 fotek z přípravy jídla a naservírované jídlo na talíři. Tento koncept je doplněn o 2 barevné obdélníky s názvem jídla a surovin, ze kterých je jídlo uvařeno.

Obr. 9. Náhled kuchařky Babicovi dobroty 2

Kluci v akci

Cílová skupina této knihy je mladší generace, což se odráží i na designu celé knihy, který je na můj vkus zpracován příliš dětinsky, ale na druhou stranu je alespoň něčím originální a v záplavě nudných kuchařek celkem vyčnívá. Každá kapitola má svoji barvu a pikto-gram, který se nachází vždy na dvojstraně před každou kapitolou.

Základem jsou opět atraktivní celostránkové fotografie. Druhá strana obsahuje název jídla, podtitulek, počet porcí, postup rozdělený do jednotlivých kroků a TIP na obměnu jídla, či využití surovin.

Obr. 10. Kluci v akci

Zoufalé manželky

Knihy obsahuje 125 receptů je spojená se stejnojmenným seriálem. Recepty jsou řazeny podle hlavních postav knihy a podle toho, jakou má postava v seriálu úlohu.

Nepříliš graficky zajímavá kniha, kde se prolínají záběry z filmů s fotkami jednotlivých jídel. Občas je ovšem strana zaplněna holým textem, nebo nesouvisejícím obrazem z filmu a tak si myslím že by se kniha mohla smršknout klidně i na polovinu, je zde zbytečně moc prázdného místa, což nevydává dobře, hlavně pokud jde o knihu tak velkého formátu jako je tato.

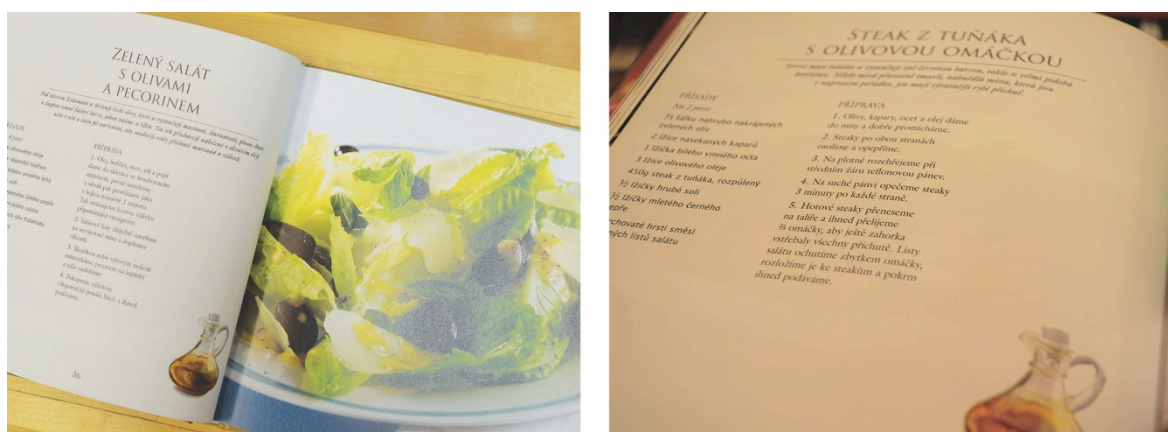

Série kuchařských knih Avner Laskin

Čokoláda, Med, Rajčata, Olivy či Ořechy. To jsou názvy některých kuchařských knih z edice amerického kuchaře Avnera Laskina. Konečně jsem ve svém pátrání po pěkné kuchařce narazila na něco, co mě zaujalo.

Každá kniha z této kuchařské série je velmi minimalisticky zpracována. Jde o kombinaci krásných fotek jídla a pěkné sazby. Což, jak se zdá je u kuchařské knihy právě to, co funguje a prodává. Kniha je jiná také co se týče použitého papíru. Už při prvním dotyku ucítíme kvalitní papír, který celou knihu povyšuje na luxusní publikaci.

Pro mě doposud neznámá kniha dostává zatím nejlepší ohodnocení a myslím že takhle by měla fungovat kuchařská kniha.

Obr. 11. Avner Laskin

Tisíc klasických receptů z celého světa

Tato kniha reprezentuje úplně klasickou tuctovou kuchařku. S počtem tisíc dvaadvacet stran a s recepty z celého světa. Tato kniha mě neoslovuje ani fotografiemi, ani zpracováním z hlediska knižního designu. Co je zde ale plusové či pozitivní je to, že kromě fotek jídel a postupu jeho přípravy, je zde plno věcí navíc. Kniha obsahuje informace o výživové hodnotě, době vaření, náročnosti vařeného jídla apod.

3.3 Určení cílové skupiny

Cílová skupina mého projektu by měli být hlavně lidé, kteří se mnou sdílí velkou lásku k vaření a jídlu samotnému. Kniha by měla oslovit svou kreativní stránkou umělecky zaměřenou část populace, která ocení pěkný design. Věkové rozmezí je v tomto těžké stanovit, stejně jako národnost či pohlaví.

Moji cílovou skupinu mohu také definovat jako mladé lidi s potřebou lišit se od homogenní masy, která v dnešním světě představuje čím dál tím větší skupinu lidí. Je velmi těžké tyto skupiny lidí identifikovat podle věku, ale řekněme že se pohybujeme v rozmezí 18- 55 let. V okruhu lidí, kteří mají rádi pěkné věci a kteří neberou jídlo jen jako prostředek utišení hladu.

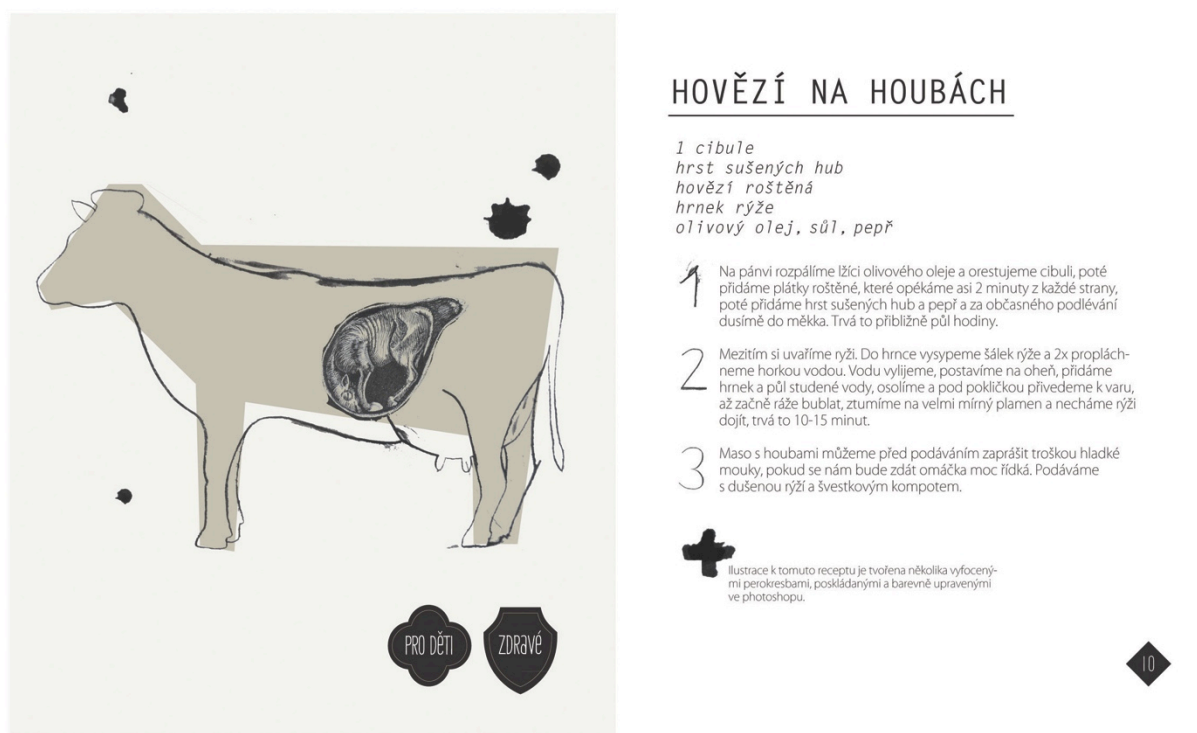
Kniha je také vhodná pro mladší věkovou kategorii, kterou by mohla oslovit z pohledu hravých ilustrací. Může tedy fungovat i jako „moje první kuchařka“, která bude mladší děti motivovat k vaření.

4 NÁVRH ŘEŠENÍ

4.1 Layout knihy

Kniha je koncipována jako menší publikace nevelkého rozsahu. Při úvahách o velikosti knihy se mi nejvíce osvědčil rozměr 15,5 x 18,5 cm. Nejde o úplný čtverec, ale zároveň to není ani typický obdélník. Měřítka knihy odpovídá přibližně velikosti dospělé rozevřené dlaně.

Samotný layout knihy je vyřešen jednoduchým systémem tak, že každá dvojstrana funguje jako jednotná plocha pro prezentaci receptu. Číslování není jako u běžné knihy vyřešeno tak, že na stránce levé jsou sudé a na stránce pravé liché číslíce. Každá dvojstrana má svou, po sobě jdoucí paginaci.

Obr. 12. Náhled layoutu kuchařky

Kniha je rozdělena do několika kategorií, podle toho, jak jdou během dne po sobě. Jde o snídaně, svačiny, polévky, hlavní jídla, saláty, dezerty a večere. Každá kategorie má svou specifickou barevnost, která slouží lepší orientaci v knize.

Navigace

V levé části dvojstrany se nachází ilustrace a první navigace, která je řešena jako fyzická nálepka. Podle těchto jednoduchých nálepek se dozvíme nejzákladnější informace a samotném receptu. Na výběr je ze 7 kategorií: z jednoho hrnce, zdravé, ostré, bezmasé, levné, rychlé a vhodné pro děti. Každá nálepka, reprezentující určitou kategorii má své specifické tvarosloví, které nám evokuje její význam. Například nálepka pro kategorii bezmasé vychází ze stylizované květiny.

Obr. 13. Náhled navigace

Jako druhá navigace funguje horní část pravé části dvojstrany, kde se nachází název receptu a ingredience potřebné k přípravě jídla. Třetím prvkem navigace jsou číslice označující jednotlivé odstavce u popisu receptu. Tyto číslice jsou vytvořeny speciálně pro každý recept zvlášť tak, aby ladily k ilustraci. Počet číslic nám říká, kolik kroků bude přibližně potřeba k výrobě jídla.

V dolní části pravé strany se vždy nachází velký symbol +. Tento symbol nám uvozuje menší odstavec textu, kde se můžeme dočíst, jakým způsobem byla vytvořena ilustrace, která doprovází určitý recept.

4.2 Ilustrace

Každá z ilustrací byla vytvořena unikátní technikou. Jde především o ruční základ s postprodukcí v počítačovém prostředí. Ilustrace jsou fotky, kresby, grafiky, linoryty, suché jehly, nebo kombinace nejrůznějších technik v počítačovém prostředí. Postup jakým ilustrace vznikaly si můžeme přečíst na každé dvojstraně, v pravé části, hned pod popisem receptu.

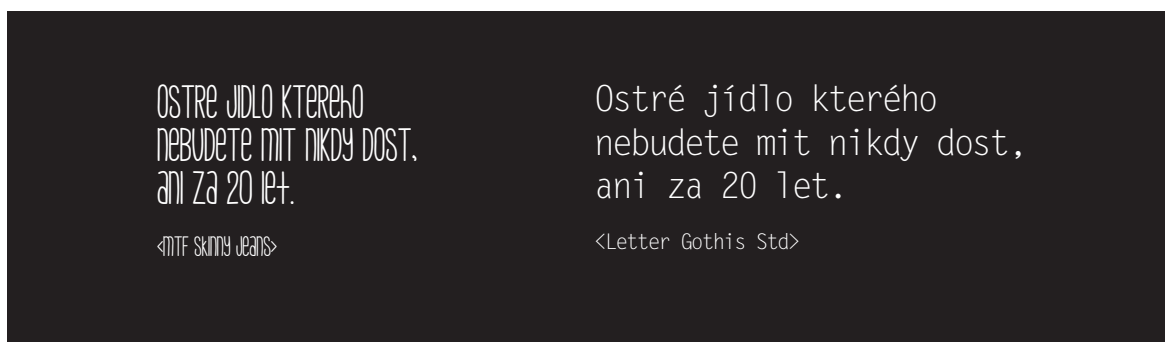

Obr. 14. Vznik ilustrace pro recept „Jablečný dezert“

4.3 Typografie

Principem knihy je, aby každá ilustrace vznikla úplně jinou technikou, proto je kniha co se typografie týče velmi minimalisticky zpracovaná. Typografie nám v layoutu funguje jako určitý jednotící prvek celé publikace. Toto řešení bylo třeba pro udržení jednotného stylu, který se táhne napříč celou knihou.

Pro sazbu textů jsem použila můj oblíbený font Letter Gothic Std, který ovšem nemá českou diakritiku. Proto jsem se rozhodla, že pro tento účel českou diakritiku k fontu vytvořím sama. Písmo i s českou diakritikou jsem si pak vyexportovala a znovu nainstalovala. Druhým typem použitého písma je písmo MTF Skinny Jeans. Toto písmo jsem použila u nálepek označujících jednotlivé kategorie jídla na paginaci knihy.

Obr. 15. Typografie

4.4 Vazba

Protože kniha neobsahuje velké množství stránek, rozhodla jsem se použít tzv. francouzskou vazbu, která je popsána v teoretické části mé bakalářské práce. Každá dvojstrana je podtištěna speciální barvou, která nám označuje kategorii kam patří určitý recept.

Protože bych knihu chtěla do budoucna i vydat, rozhodla jsem se proto pro méně kreativní, zato však velmi praktickou drátěnou vazbu, která nám poskytne dokonalý komfort při manipulaci s knihou. Kuchařku můžeme rozložit úplně naplocho bez toho, abychom knihu museli přidržovat rukou. Také je kniha velmi odolná.

Obr. 16. Ukázka francouzské vazby

4.5 Doprovodné předměty

Knihu samotnou jsem se rozhodla podpořit sérií doprovodných předmětů, které budou vycházet z jednotlivých receptů a ilustrací kuchařky. Půjde především o předměty denní potřeby do kuchyně jako: magnet na ledničku, ručně šitá kuchařská zástěra s potiskem či prostírání.

Technologické zpracování doprovodných předmětů

Na inkoustové tiskárně jsem si na speciální papír vytiskla motiv, určený k tisku na textil. Ten se posléze nažehlí na látku a nechá zaschnout. Magnety na lednici jsou zalaminované obrázky, na jejichž zadní stranu se nalepí samolepící magnetická destička.

ZÁVĚR

Výsledkem mé bakalářské práce je tedy kreativní autorská kuchařka, doplněná o sadu propagačních materiálů. Myslím si že kniha sama o sobě funguje výborně a splňuje to, co jsem si v začátcích tohoto projektu stanovila a to je spojení jídla a designu. Toto spojení se pro mě stalo tak nosným a zábavným, že bych se mu chtěla věnovat i v příštích letech mé tvorby.

Protože mým prioritním oborem studia je vizuální komunikace a ne knižní design, věnovala jsem teoretické části mé bakalářské práce hodně času a prostoru. Pečlivě jsem si prostudovala vznik samotné knihy, vývoj písma či technické postupy při tvorbě knihy. Tyto informace pro mě byly velmi důležité a staly se východiskem pro praktickou část mé práce.

Při samotné realizaci kuchařské knihy jsem se mohla opravdu vyřádit v ručním řemeslu, které je pro mě velmi důležitým prvkem tvorby. Realizace tak pro mě byla velmi zábavným a kreativním procesem. V průběhu tohoto procesu jsem se naučila hodně nových věcí, které v budoucnu určitě využiji.

V závěru bych ještě jednou chtěla poděkovat všem lidem, kteří mi s realizací tohoto projektu pomáhali a chtěla bych vyjádřit velký dík Ústavu Vizuální Tvorby v Uherském Hradišti za to, že pro mě byl po 3 roky základnou v mém osobním růstu a naučil mě vše, co do života grafického designéra budu potřebovat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Dr. ŠALDA, Jaroslav. *Výroba knih*, Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1974, ISBN 14-444-48.
- [2] KOČIČKA, Pavel, BLAŽEK, Filip. *Praktická typografie*, Nakladatelství Computer Press, Brno 2007, ISBN 80-7226-385-4.
- [3] PISTORIUS, Vladimír. *Jak se dělá kniha*, Nakladatelství Paseka, Praha – Litomyšl 2003, ISBN 80-7185-516-2.
- [4] BHASKARANOVÁ, Lakshmi. *Design publikací*, Nakladatelství Slovart, Praha 2007, ISBN 978-80-7209-993-1.
- [5] MARCHESI, Gianluca, *Vázání knih*. Nakladatelství Computer Press, Brno 2006, ISBN 80-251-1267-5.
- [6] HANDL, Jan. *Digitalizace knihoven je běh na dlouhou trať* [on-line]. Publikováno 29.07.2009 [cit. 2012-05-01] . Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/digitalizace-knihoven-je-beh-na-dlouhou-trat/>>.
- [7] YWORO, wikipedia user. *E-book* [on-line]. Publikováno 29.12.2010 [cit. 2012-05-01] . Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Ebook>>.
- [8] FROYDOVÁ, Maria. *Kluci v akci*, Nakladatelství Beta books, Brno 2009, ISBN 80 - 86851-25-7.
- [9] POHLREICH, Zdeněk. *Bravo, šéfe!*, Nakladatelství Ikar, Praha 2009, ISBN 978-80-7281-405-3.
- [10] STYLER, Christopher, TOBIS, Scott. *Zoufalé manželky*, Nakladatelství Pragma, Praha 2009, ISBN 978-80-7349-125-3.
- [11] LASKIN, Avner. *Olivy*, Nakladatelství Ikar, Praha 2009, ISBN 978-80-249-1241-7.
- [12] COXOVÁ, Jane. TOWERSOWÁ, Elizabeth. *Tisíc klasických receptů z celého světa*, Nakladatelství Columbus, Praha 1999, ISBN 80-7249-076-1.
- [13] RETTIGOVÁ, Magdaléna Dobromila. *Domácí kuchařka*, Nakladatelství Centa, Olomouc 2003, ISBN 80-86785-07-6.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1.	Schéma knihy	12
Obr. 2.	Vývoj tvaru knihy (od svitkové po kodexovou)	13
Obr. 3.	Rozdíl mezi technikou tisku z výšky a z hloubky	16
Obr. 4.	Ukázka tvorby Martina Peciny	20
Obr. 5.	Vítězná kniha Swiss Federal Design Award 2011	21
Obr. 6.	Srovnání elektronických čteček knih	23
Obr. 7.	Kuchařka Magdalény Dobromily Rettigové	27
Obr. 8.	Náhled kuchařky Bravo šéfe!	31
Obr. 9.	Náhled kuchařky Babicovi dobroty 2	31
Obr. 10.	Kluci v akci	32
Obr. 11.	Avner Laskin	33
Obr. 12.	Náhled layoutu kuchařky	35
Obr. 13.	Náhled navigace	36
Obr. 14.	Vznik ilustrace pro recept „Jablečný dezert“	37
Obr. 15.	Typografie	37
Obr. 16.	Ukázka francouzské vazby	38

SEZNAM PŘÍLOH

- PI Proces digitalizace vzácných a starých tisků pro Národní knihovnu ČR
- PII Výhody a nevýhody elektronických knih
- PIII CD

PŘÍLOHA P I: PROCES DIGITALIZACE VZÁCNÝCH A STARÝCH TISKŮ PRO NÁRODNÍ KNIHOVNU ČR

1. Příprava optimálního nasvícení a kalibrace pracoviště.
2. Snímání referenčních tabulek GretagMecbeth a HEXACHROM.
3. Snímání dokumentu.
4. Úprava základního digitálního obrazu, barevná kalibrace, individuální ICC profil.
5. Vytvoření dalších sad obrazů pro uživatelské kvalitové hladiny (výsledkem je další sada s menší velikostí obrázků, určená pro konkrétní použití).
6. Spojení s předem připravenými popisnými daty do elektronického dokumentu.
7. Kontrola kompletnosti a bezrozpornosti vytvořených popisů a obrazů.
8. Zhotovení požadovaného počtu kopií na CD-R.
9. Přiřazení bookletu s referenční tabulkou (referenční kalibrační tabulka s mimořádně dlouhou životností je přikládána ve formě bookletu k CD diskům, na nichž jsou uchovány obrazy zvláště významných dokumentů. Tabulka je digitalizována spolu s dokumentem. To dovoluje dokonalé doladění zobrazení nebo tisku, nemožné bez porovnání originálu a reprodukce.
10. Kontrola kvality CD-R včetně protokolu s výsledky měření.

PŘÍLOHA P II: VÝHODY A NEVÝHODY ELEKTRONICKÝCH KNIH

Výhody elektronických knih:

- Šetří místo. Až 500 knih průměrného rozsahu může být uloženo na jednom CD
- Čtenář může měnit velikost a druh písma. Je možno použít software pro převod textu do mluvené podoby.
- E-knihy lze díky podsvícení displeje číst i při slabém osvětlení.
- S E-book readerem se manipuluje snáze než s tištěnou knihou.
- Na displeji je zobrazena vždy jen jedna stránka, takže čtenář má dokonalý přehled. Odpadají časté problémy se špatnou čitelností u hřbetu knihy.
- Je jednoduché vytvářet kopie knihy v libovolném množství.
- E-knihy se snadno zálohují a skladují.
- Elektronické knihy jsou snadno dostupné prostřednictvím Internetu.
- Chyby v textech mohou být velmi rychle a snadno opraveny. Takto opravené texty se mohou dostat rychleji ke čtenářům.
- Nespotebovává žádný papír, inkoust.
- Autoři mají možnost samostatně e-knihy vydávat a levně je distribuovat.
- Možnost rychle vyhledat zadaná slova v textu v rámci celé knihy, možnost vyhledání významu slova.
- Možnost vkládat poznámky a zvýrazňovat text.
- Možnost umístění odkazů v rámci knihy.
- Knihy nejsou nikdy vyprodány
- Knihy mohou být poskytovány i zcela zdarma - bez nákladů na tisk, pokud se tak autor rozhodne.

Nevýhody elektronických knih:

- E-kniha vyžaduje ke čtení další zařízení (reader/počítač). Takovéto zařízení spotřebovává elektrickou energii. Nezanedbatelná není ani cena těchto zařízení.
- Je mnoho formátů e-knih, které nejsou kompatibilní. Mnoho formátů vyžaduje speciální software, aby bylo možné je číst.
- Pomocí DRM lze zamezit dalšímu nežádoucímu kopírování nebo třeba tisknutí.
- Možnosti zobrazení těchto zařízení jsou ještě velmi omezené.
- S obsahem může být manipulováno bez schválení autora nebo vydavatele snadněji, než u papírových knih. Z toho plyne nutnost zabezpečit obsah.